

Glasbeni svet – Glasba in igre za velike in male v okviru Inštituta za zgodnjo glasbeno vzgojo

Intervju z Veroniko Šarec

Dr. Veronika Šarec, učiteljica nauka o glasbi in glasbene pripravnice v GŠ Domžale, je z ustanovitvijo Inštituta za zgodnjo glasbeno vzgojo pod naslovom Glasbeni svet (<http://www.glasbeni-svet.si/index.htm>) uresničila svojo dolgoletno željo po izvajanju glasbene vzgoje za najmlajše. Leta 2013 je ustanovila zavod, ki se ukvarja z glasbeno vzgojo nosečnic in otrok od rojstva do petega leta starosti, kar je novost na slovenskih tleh.

Veronika, ste mati treh otrok, žena, doktorica znanosti, sedaj ste se odločili tudi za samostojno poslovno pot: ustanovitev Glasbenega sveta – Inštituta za zgodnjo glasbeno vzgojo. Kako vam uspeva uspešno krmariti med družinskim in strokovno-poslovnim življenjem?

Družina nikakor ni ovira pri mojem sedanjem delu. Urejeno družinsko življenje mi daje mir, ki ga potrebujem za nemoteno delo, v možu najdem moralno in tehnično podporo, otroci pa mi pomenijo neskončen vir veselja in so vsakodnevno poskusni zajčki, saj večino glasbenodidaktičnih gradiv preizkusimo skupaj. Tako lahko več časa kakovostno preživimo skupaj, hkrati pa zelo hitro vidim, kaj pri otrocih učinkuje in kaj je treba spremeniti, dodelati, izvzeti ... Pravzaprav me otroci ženejo na novo pot. V njihovih odzivih sem našla nov smisel ukvarjanja z glasbo in vedno znova potrditev, da je to prava pot. Osveš-

čanje staršev, skrbnikov, vzgojiteljev, učiteljev, da si z glasbo pri vzgoji in izobraževanju lahko pomagajo mnogo bolj, kot se večina zaveda, in zagotavljanje kakovostne glasbene vzgoje za najmlajše je tako samoumevno nadaljevanje mojega domačega dela. Seveda za to porabim veliko časa in svoj delovni dan večinoma končam v poznih nočnih urah. Moram pa priznati, da sem zaradi družine po končanem doktorskem študiju svoje znanstveno raziskovanje za nekaj časa potisnila na stranski tir. Znanost zahteva celega človeka, pri meni pa so sedaj na prvem mestu otroci, ki so še majhni in me potrebujejo.

Kako dolgo ste se ukvarjali z mislijo o samostojni dejavnosti delati z glasbo za najmlajše in ob njej? Kje ste pridobivali teoretična in praktična znanja s tega področja?

Prva misel ali bolje rečeno sanje segajo v moje prvo študijsko leto 1993, ko sem se na Akademiji za glasbo v Ljubljani prvič srečala z mednarodno priznanim glasbenim pedagogom prof. Petrom den Oudnom, ki je za študente glasbene pedagogike pripravil predavanje in glasbeno delavnico. Med vsem, kar nam je povedal, mi je ostalo v spominu najbolj to, da na Nizozemskem začnejo z glasbeno vzgojo že v času nosečnosti in nato kontinuirano nadaljujejo. Takrat sem si rekla, to je to. Prof. den Ouden se je v Ljubljano vrnil še večkrat in me je pov-

sem prevzel s svojim načinom dela, ki je temeljil na pozitivnih glasbenih izkušnjah.

Sledila so leta dodiplomskega in podiplomskega študija in uvajanja v pedagoško delo na glasbeni šoli. V šolskem letu 2008/2009 sva s kolegico Lauro Medved Šemrov v Glasbeni šoli Domžale eksperimentalno vodili skupino otrok, starih od tri do štiri leta. Izkušnja je bila izjemno pozitivna, napredek otrok je bil odličen, prav tako odziv staršev. Takrat sem se verjetno prvič začela spraševati, kako bi bilo mogoče uveljaviti program in ga po možnostih širiti. V tistem času sem se poglobljeno seznanila s programi predšolske glasbene vzgoje v Evropi, za vzor pa smo izbrali model finskega glasbenega vrtca. Naš ravnatelj Anton Savnik je že spletal vezi za mednarodno sodelovanje na tem področju v okviru evropskih projektov, a smo zaradi slabih finančnih napovedi ustavili projekt. Moja želja po glasbenopedagoškem delu z majhnimi otroki se je v tem času tako okrepila, da sem sistematično začela s preučevanjem različnih glasbenopedagoških pristopov in metod kot tudi razvojne psihologije. Po rojstvu hčerke Ane sem že vedela, da je to zame prava pot, kmalu pa se je izkazalo, da jo bom lahko uresničila le v svojem podjetju.

Foto: Silvija Ban (arhiv Knjižnice Domžale)

Menim, da je slovensko osnovno glasbeno šolstvo postavljeno zelo kakovostno in smo nanj lahko ponosni, naloga vseh nas pa je, da ga z vsemi močmi ohranimo in razvijamo naprej. Izkušnje, ki jih imamo učitelji predšolskih glasbenih skupin kot tudi vzgojitelji in učitelji v osnovnih šolah, pa kažejo, da je treba dati večji pomen petju v osnovni otrokovi celici, v njegovi družini. Tam se začne otrokov razvoj, v družini se postavi temelj za njegov nadaljnji razvoj. Mnogi starši so prepričani, da nimajo poslušna, ne znajo peti ipd. – torej je naša naloga, da jih opogumimo in po potrebi tudi naučimo, to pa lahko storimo, če se s svojim otrokom aktivno udeležujejo glasbenih srečanj, ki so ciljno naravnana in skrbno načrtovana. Na tem področju nam ni treba odkrivati tople vode, saj je po svetu kar lepo število uspešnih programov, ki so tudi znanstveno podprti. Med njimi sta gotovo tako strokovno kot tudi tržno najbolj uspešna

ameriško-nemški program *Musikgarten* in ameriški program *Music together*. Oba programa sem preučila in se udeležila njihovih izobraževanj, ki so mi odprla nov svet in nove pristope. *Music together* sta ustvarila ameriški skladatelj Ken Guilmartin in glasbena pedagoginja dr. Lili Levinowitz, ki sta tudi avtorja glasbenih vsebin programa. Večina glasbe je avtorske, vključujejo pa tudi priredbe ljudskih pesmi različnih narodov. V glasbene skupine družijo otroke od prvega do petega leta starosti. Glasba je izvajalsko razmeroma zahtevna in po mojem mnenju ustvarjena tako, da navdušuje zlasti odrasle in prek njih otroke. Program je zaprtega tipa, zato je ves repertoar in kurikulum, tj. učni program, dostopen le učiteljem, ki sprejmejo njihovo licenco. Ustanoviteljica programa *Musikgarten* dr. Lorna Lutz Heyge pa je s svojimi sodelavci razvila glasbeni program, ki je bolj razvojno naravnana in se vsebinsko in glasbeno bolj prilagaja določeni razvojni stopnji otrok. Oba programa imata precej skupnih izhodišč, saj izhajata iz dejstva, da so vsi otroci muzikalni, poudarjata izjemen pomen aktivne vloge staršev oz. skrbnikov in vključujeta v zelo raznolik repertoar pesmi v različnih tonovskih in taktovskih načinih.

V obeh programih sem našla mnogo zanimivih in koristnih napotkov ter smernic za delo s starši in otroki, v svoje programe sem vnesla slovensko glasbeno literaturo – ki se mi zdi za obstoj slovenskega naroda bistvenega pomena –, to pa nadgrajujemo in bogatimo s tujo ljudsko in umetno glasbo ter z lastno ustvarjalnostjo. Slovenci imamo bogato zakladnico ljudskih in umetnih otroških pesmi, prstnih iger, drobnih recitacij, plesov in glasbe, ki so srce naših programov. Veliko sem se naučila ob pregledovanju slovenske otroške glasbene literature, ki je pogosto pospremljena s komentarji in didaktičnimi nasveti. Sicer pa obstaja tudi že nekaj kakovostnih priročnikov in član- kov slovenskih avtoric Mire Voglar, Olge Denac, Barbare Slicherl Kafol, Bogdane Borota idr., ki so podlaga, na kateri lahko ustvarjalni učitelj gradi kakovosten glasbeni program.

Za enkrat v Sloveniji poznam samo vašo glasbeno ustanovo, ki se ukvarja z glasbo za noseče ženske. Te delavnice ste poimenovali glasbene »nosečke«. Od kod ideja za takšno poimenovanje?

Vizija mojih programov izhaja iz znane Kodalyjeve misli, da je najbolj primeren čas za začetek glasbenega izobraževanja otroka devet mesecev pred rojstvom. Bodoči starši se v šolah za starše podrobno seznanijo s primerno nego in prehrano otrok, katera oblačila potrebujejo za otroka, s potekom poroda ipd. Nihče pa jih ne pouči o vplivih glasbe na mamo in otroka, katera glasba je kakovostna in primerna za dojenčka in malčka. Sama sem obiskovala šolo za starše trikrat, pa tam nisem izvedela, da otrok sliši zunanje zvoke že nekaj mesecev pred rojstvom. Menim, da je to podatek, ki bi vsakemu staršu spremenil pogled na še nerojenega otroka, morda tudi njegovo ravnanje.

Na svetu je razmeroma malo ustanov, ki ponujajo podobne glasbene delavnice. Nekaj sem jih na spletnih straneh zasledila na Nizozemskem, Japonskem, v Maleziji in Ameriki. Vsekakor se mi zdi glasbeni program predšolske vzgoje brez vključenih nosečnic pomanjkljiv, zato ga bomo na našem inštitutu vztrajno ponujali. Kakšen bo odziv, bo pokazal čas. Poimenovanje naših skupin oz. delavnic je nastalo spontano v želji, da so imena preprosta in jasna. Beseda nosečka je v zadnjih letih v mojem okolju že povsem nadomestila besedo nosečnica – menda zveni bolj ljubkovalno, zato sem jo za svoje delavnice prevzela tudi sama.

Prosim, opišite primer glasbene delavnice za glasbene »nosečke«.

Program obsega štiri srečanja, na katerih sledimo trem ciljem:

1. vplivati z glasbo na počutje mamice in še nerojenega otroka v danem trenutku, zato priporočamo, da se srečanj udeležijo »nosečke« v šestem ali sedmem mesecu nosečnosti, ko otrok že sliši, mamica pa je še v razmeroma dobri kondiciji tudi za gibno-plesne dejavnosti; v ta namen izvajamo različne glasbene dejavnosti, npr. poslušanje sproščujoče glasbe, petje pesmi, gibno-plesno izražanje ob poslušanju različnih vrst glasbe;
2. priprava na porod z izvajanjem dihalnih in Keglovih vaj ob poslušanju glasbe ter z zavestnim sproščanjem ob glasbi;
3. priprava na glasbeno življenje z novorojenčkom z učenjem preprostih otroških pesmi in prstnih iger; novorojenčka bo mamin glas ob petju znanih pesmi pomiril, mu dal občutek varnosti in ugodja, staršem pa dal obilo radosti in veselja ob ukvarjanju z njim.

Pozdravljam tudi to, da izvajate delavnice za otroke s starši, in sicer za dojenčke do prvega leta s starši in malčke do petega leta s starši. Kako bodo oblikovane delavnice z dojenčki in kako delavnice z malčki?

Bistvo glasbene vzgoje dojenčkov in malčkov so glasbeno oza-veščeni in aktivni starši oz. skrbniki, ki s svojo aktivno vlogo ustvarjajo primerno glasbeno okolje. To je izjemno pomembno za razvoj otrokovih glasbenih sposobnosti. Če otroka od samega začetka obkroža zdrav glasbeni svet, ki ga ustvarjajo njegove najbližje osebe, starši oz. skrbniki ter sorojenci, se bo glasba usidrala v njegovo srce, postala bo del njega samega. Če ima glasbena vzgoja pomembno vlogo v otrokovem razvoju, obstaja tudi močan potencial vzvratnega vpliva na otrokovo okolico in širše.

Staršem želimo pokazati, kako preprosto, a hkrati izjemno učinkovito je glasbeno udejstvovanje. Otrok potrebuje živi zgled in ne le posnete glasbe, ki je pogosto le zvočna kulisa in vse prevečkrat vsebinsko in glasbeno neprimerna za majhnega otroka. Starši na glasbenih delavnicah aktivno sodelujejo pri vseh glasbenih dejavnostih, se ob tem učijo različnih načinov

glasbenega udejstvovanja, spoznajo primerno glasbeno literaturo in obnovijo ter se naučijo številnih otroških pesmi. Na naših glasbenih delavnicah odrasli morajo sodelovati, otroci pa le, če želijo. Lahko tudi samo opazujejo. Zgled staršev bo tudi opazovalce sčasoma pripeljal do lastne želje po glasbenem udejstvovanju.

Novorojenček najprej prepozna mamin glas in zanj gotovo ni lepšega, kot če mu ta poznani glas zapoje pesem, ki jo je poslušal že v maternici. Mamin glas ga vzradosti, pomiri, uspava ... Njena ljubezen in pozornost odločilno vplivata na njegov fizični, socialni, čustveni in intelektualni razvoj. Vloga staršev oz. skrbnikov je v otrokovih prvih letih največja – s svojo glasbeno aktivnostjo omogočajo otroku stik z glasbenimi vrednotami, ki jih sčasoma neopazno ponotranji. Glasba tako postane njegova prijateljica, z njo in ob njej se igra, izraža, ustvarja. Vplivi zgodnje glasbene vzgoje pa sežejo še mnogo dlje od razvoja otrokovih glasbenih sposobnosti in vzbujanja glasbenega veselja, saj otrok hkrati razvija govorne in motorične sposobnosti, koordinacijo, logično mišljenje, spomin, koncentracijo, domišljijo itd. Razlogov je več kot dovolj, da namenjamo glasbi v zgodnjem otroštvu in njeni vpetosti v družinsko okolje svojo pozornost.

Foto: Silvija Ban (arhiv Knjižnice Domžale)

Program Glasbeni dojenčki je namenjen staršem z dojenčki do dvanajstega meseca starosti, lahko tudi več. V skupini, ki se srečuje enkrat tedensko po pol ure, spoznavamo glasbene načine igre z dojenčkom. Glasbene dejavnosti vključujejo petje, bibrarije, prstne igre, gibanje, ples, zibanje, poslušanje glasbe in igranje preprostih glasbil. S tem dojenčku vzbujamo zanimanje za glasbo, mu postavljamo temelje za razvoj glasbenih sposobnosti, razvijamo občutek za ritem in melodijo, krepimo vez med otrokom in skrbnikom ter spodbujamo druženje in izmenjavo izkušenj z drugimi starši oz. skrbniki in otroki.

V program Glasbeni malčki se lahko vključijo malčki, stari od enega do štirih let, skupaj s staršem oz. skrbnikom. Glasba

je naravni del malčkovega življenja, nanjo se odziva povsem spontano in v njej neobremenjeno uživa. V program vključujemo predvsem pesmi s preprosto in kratko vsebino, ki pomenijo malčkov vsakdanjik, naravo, spoznavanje telesa ipd. Pesmi so opremljene s preprostim gibanjem in ritmično spremljavo. Še vedno je veliko prstnih iger in pesmi na nevtralni zlog, ki omogočajo petje tudi tistim malčkom, ki še ne govorijo. Med prvim in tretjim letom starosti se otroci na glasbo odzivajo najmočneje, če so ob njej telesno dejavni. Pri tem uporabljamo različne pripomočke, npr. lutke, balone, obroče, rutke. Glasbene dejavnosti vključujejo petje, recitacije, gibanje, ples, prstne igre, poslušanje različnih zvrsti glasbe in igranje preprostih glasbil. Vse dejavnosti in pesmi se v posameznem semestru na različne načine mnogokrat ponovijo.

Bistvo delavnic za dojenčke in malčke je skrito v starših oz. skrbnikih, ki s svojim življenjem vplivajo na otroka. Zato je glavna naloga glasbenega mentorja, da jih pritegne, navduši in prepriča o izjemnem pomenu zgodnje glasbene vzgoje, ki se mora v prvi vrsti odvijati znotraj družine.

V oči mi je padla skupina Glasbene družine. Komu in čemu so namenjene te delavnice?

Program Glasbene družine je namenjen družinam, ki želijo glasbene delavnice obiskovati z vsemi svojimi otroki hkrati, pa tudi družinam, ki zaradi časovne ali finančne stiske ne zmorejo obiskovati drugih glasbenih delavnic. V tem programu vsebinsko združujemo dejavnosti in pesmi programov Glasbeni dojenčki in Glasbeni malčki. Program Glasbene družine je namenjen resnično družinam, zato so več kot dobrodošli tudi večji otroci. Program je vsebinsko zelo prilagodljiv, v glasbene dejavnosti pa vključujemo vsakršno glasbeno znanje udeležencev.

Svoj čas boste namenili tudi šolarjem. V kakšni obliki boste organizirali pouk: individualni, skupinski, za namene poučevanja različnih glasbil, plesa ali še česa drugega? V čem bo vaš pouk za šolarje drugačen od programa javne glasbene šole?

Po končani glasbeni pripravnici so otroci pogosto še premladi za vpis v glasbeno šolo, zato se starši sprašujejo, kako naprej. Program Glasbeni šolarji je namenjen otrokom, starim sedem in osem let, ki se želijo ukvarjati z glasbo, pa se zaradi različnih razlogov še niso oz. se ne bodo vpisali v glasbeno šolo. Izpolnjuje praznino, ki je nastala ob prenovi glasbenega šolstva, ko je bila ukinjena glasbena pripravnica II in se je pri nekaterih glasbilih vstopna starost pomaknila na sedem let, pri drugih pa ostala na starosti devet in več let. Gre za nekakšno nadaljevanje glasbene pripravnice, ki vključuje že nekaj več spoznavanja glasbene teorije. Glasbene dejavnosti vključujejo petje, gibanje, ples, poslušanje glasbe, igranje lastnih, improviziranih in Orffovih instrumentov ter kljunaste flavte in seznanjanje z osnovami glasbene teorije.

Naših programov ne moremo vzporejati z javnim glasbenim šolstvom, lahko pa jih smatramo kot njihovo dopolnitev. Pomenijo zapolnitev vrzeli in nove možnosti glasbenega udejstvovanja. Starši zaradi sprememb delovnega in splošnega življenjskega ritma vedno manj časa preživimo s svojimi otroki, zato je toliko bolj pomembno, da je čas izkoriščen kakovostno in premišljeno. Program zgodnje glasbene vzgoje je ena od možnosti, ki ponuja otrokom in odraslim veliko vsestranskih koristi in zabave.

Dr. **Veronika Šarec** (roj. 1973) je po skoraj hkratnem šolanju na Srednji ekonomski in naravoslovni šoli Rudolfa Maistra v Kamniku in glasbenoteoretskem šolanju na KGBL diplomirala (glasbena pedagogika in orgle), magistrirala in doktorirala na ljubljanski akademiji za glasbo. Poleg rednega izobraževanja se je še dodatno izpopolnjevala doma in v tujini. Izkazuje se z zborovodstvom, koncertiranjem, organizacijo, predavanji, urednikovanjem (mdr. je že drugi mandat članica našega uredniškega odbora), v svojem znanstvenem opusu pa ima že številne enote. Od leta 1997 poklicno poučuje nauk o glasbi, predšolsko glasbeno vzgojo, glasbene pripravnice, orgle, klavir in korepeticije v glasbeni šoli v Domžalah.